

IUI-utredning motsäger att ingångslöner löser kvinnolönefrågan

Löneskillnaderna mellan män och kvinnor är ganska stora. Det visas inte minst i den TCO-utredning om löneskillnader mellan manliga och kvinnliga TCO-medlemmar som presenteras i »TCO och lönepolitiken» (refererat i TCO-tidningen nr 6/1973).

Författaren till denna artikel arbetar i Industriens Utredningsinstitut (IUI) med en utredning där statsanställda kvinnors löner jämförs med männens. IUI-utredningen har ett vidare syfte än enbart en lönejämförelse mellan könen. De data som presenteras här är därför endast en del av de resultat som nåtts i den pågående utredningen om

»Lönebildning och lönestruktur på den statliga sektorn».

Den pågående IUI-utredningen behandlar löneförhållandena 1966 och 1971. Man kan därför jämföra kvinnornas lön i förhållande till männens med de resultat som nåddes i TCO-utredningen beträffande de kvinnliga medlemmarna. Det visade sig i den utredningen att skillnaden mellan de kvinnliga medlemmarnas genomsnittslön och de manliga TCO-medlemmarnas genomsnittslön uppgick till 40 procent.

För hela den svenska ekonomin är löneskillnaden mellan könen betydligt större. Låginkomstutredningen har undersökt löneinkomster från ett urval av heltids- och helårsanställda män och

kvinnor 1966 i samtliga näringsgrenar och över hela landet. Skillnaden mellan den genomsnittliga löneinkomsten för kvinnor och den för män uppgick till 61 procent.

För kvinnliga statstjänstemän var löne- relationen i förhållande till männen bättre. År 1966 utgjorde skillnaden mellan kvinnornas genomsnittslön och männens genomsnittslön 31 procent.

HUR KAN LÖNESKILLNADEN FÖRKLARAS?

I TCO-utredningen konstaterades att 56 procent av löneskillnaden mellan könen berodde på att män och kvinnor hade olika yrkessammansättning. 15 procent berodde på att kvinnorna i genomsnitt var yngre än männen och återstoden hänförs av TCO-utredarna till olika lön i samma yrke. Varför har kvinnorna i genomsnitt ett yrke som medför lägre lön än männen? En förklaring kan vara att de har kortare utbildning.

I IUI-utredningen om löneförhållandena i statstjänst liksom i låginkomstutredningen har undersökts hur stor del av löneskillnaderna mellan könen som kan förklaras av olikheter i utbildning och ålder. Den statliga löneskillnaden mellan könen på 31 procent 1966 krymper till 18 à 21 procent om man standardväger för olikheter i utbildning och ålder. I låginkomstutredningens material krymper löneskillnaden från 61 procent till 47 procent om man gör motsvarande standardvägning för olikheter i utbildning, ålder och näringsgren. Olikheter i näringsgrensfördelning förklarar en mycket liten del.

UTBILDNINGEN

De kvinnliga statstjänstemännen är inte i genomsnitt sämre utbildade än de manliga statstjänstemännen. Den andel av kvinnorna som har någon utbildning utöver grundskola är större än motsvarande andel för männen. Däremot är det en större andel av de manliga statstjänstemännen som har akademisk utbildning än motsvarande andel för de kvinnliga

TCO-S-kommentar till utredningen

Siv Gustafsson har gjort lovvärda försök att förklara löneskillnaderna mellan män och kvinnor i statlig tjänst. Tyvärr har hon studerat förhållandena vid två ur statistisk synpunkt olämpliga år, 1966 och 1971. Under båda dessa år pågick mycket långdragna förhandlingar, vars resultat inte till alla delar kom att registreras i statistiken eftersom regleringsåtgärderna blev försenade. Detta gäller framför allt befordringsgångar med starka kvinnliga inslag. Inte heller ger statistiken möjlighet till att fastställa om olika lön betalas för lika arbete.

Siv Gustafsson motsäger att en höjning av ingångslönerna skulle lösa kvinnolöneproblemet. Detta kan förvisso vara ett riktigt påstående. En väsentlig del av problemet kan emellertid härvid komma att lösas. För TCO-S är kvinnolönefrågan till mycket stor del en låglönefråga.

1972 återfanns drygt 150 000 heltidsanställda tjänstemän i det lägsta löneskiktet (t o m lönegrad A 14, löneklass A 17=2 729 kr/mån i ortsgrupp 5). Ca hälften av dessa tjänster

innehades av män som garanterats viss ingångslön med hänsyn till uppnådd levnadsålder. Denna garanti saknas i dag för ca 95 procent av kvinnorna. Resultatet av detta faktum återspeglas i följande jämförelse med hänsyn till antalet tjänsteår. För att få bort effekterna av olikheter i ortsgruppsplacering, har lönerna uttryckts i femortsnivå.

	Antal tjänsteår och kr/mån				
	1	2	3	6	7
Män	2 098	2 235	2 245	2 404	2 446
Kvinnor	1 852	1 993	2 067	2 286	2 338
Skillnad	246	242	178	118	108
%	11,7	10,8	7,9	4,9	4,4

Detta resultat ger TCO-S anledning att med all kraft fortsätta att verka för en höjning av kvinnornas ingångslöner och framför allt se till att män och kvinnor som inträder i statstjänst får en jämlik behandling.

Christer Lemmel
TCO-S

statstjänstemännen. Huvuddelen av löneskillnadens krympning från 31 procent till 21 procent förklaras därför av att de kvinnliga statstjänstemännen i genomsnitt var yngre än de manliga 1966.

Den återstående löneskillnaden mellan könen som inte förklaras av olikheter i ålder och utbildning kan förklaras av två faktorer:

1. Kvinnorna har i genomsnitt en kortare tid i förvärvslivet bakom sig vid samma ålder som männen.

2. Kvinnorna har inte uppnått högre befattningar i samma utsträckning som männen.

Båda dessa faktorer visar sig i IUI-utredningen i form av att den kvinnliga ålderslönekurvan är betydligt flackare än den manliga. (Se diagram!)

FÖRBÄTTRING MELLAN 1966 OCH 1971

Skillnaden mellan genomsnittslönen för kvinnliga statstjänstemän och den för manliga statstjänstemän uppgick 1971 till 21 procent. Kvinnornas relativa löneläge har således förbättrats en hel del under femårsperioden 1966—1971. En stor del av förklaringen till förbättringen ligger troligen i det faktum att lönepolitiska satsningar har verkat till kvinnornas förmån.

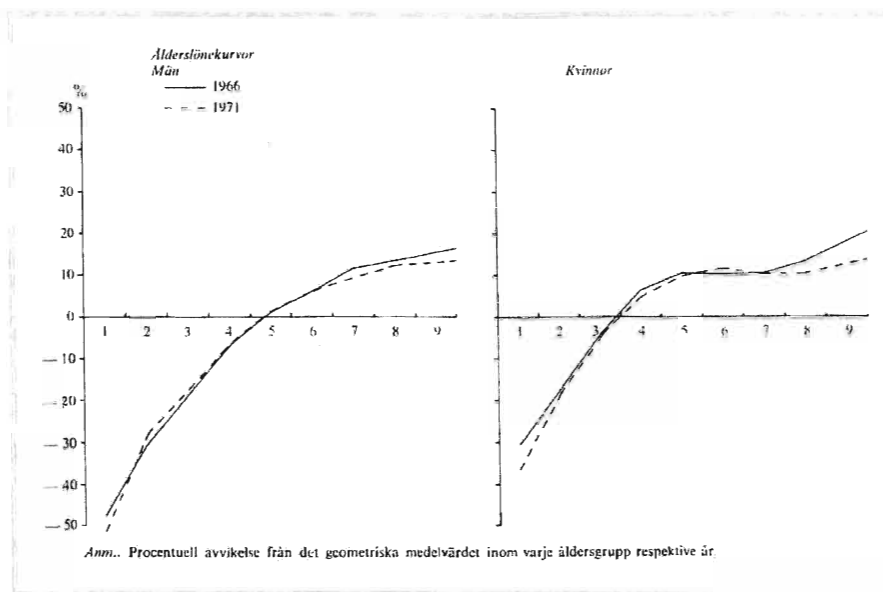
Något som talar för detta är att genomsnittslönen för kvinnorna ökat 8 procent snabbare än genomsnittslönen för männen 1966—1971. Därav kan en höjning på 3 procent förklaras av strukturskillnader innebärande att kvinnorna i genomsnitt blivit äldre och bättre utbildade.

Om man standardväger lönerna för 1971 (d v s tar hänsyn till strukturskillnader) finner man att den totala löneskillnaden på 21 procent efter det att hänsyn tagits till ålders- och utbildningsolikheter sjunker till 10 à 14 procent. För hela statssektorn är den oförklarade skillnaden således rätt liten i synnerhet om man jämför med vad som gäller i andra näringsgrenar. När man studerar löneskillnaderna inom vissa enskilda verk blir skillnaden mellan män och kvinnor dock större.

INGÅNGSLÖNER INGEN LÖSNING

Rubriken till det referat av »TCO och lönepolitiken» som fanns i nr 6 av TCO-tidningen löd: »Ingångslöner ett sätt att lösa låglönefrågan». De data som framkommit i IUI-utredningen tyder på att höjningar av ingångslöner inte kan lösa problemet med de eftersläpande kvinnolönerna inom statssektorn, eftersom ingångslönerna inte skiljer sig så mycket åt. (Se tabellen).

Standardavvikelsen utgör ett mått på i hur stor utsträckning de individuella lönerna varierar kring medellönen. Spridningen ökar med stigande ålder för såväl män som kvinnor. Det visar att i högre

ålder har några få tjänstemän uppnått högre befattningar genom att stiga i graderna medan andra inte gjort det. Standardavvikelsen är för samtliga åldersgrupper mindre för kvinnorna än för männen vilket är ett uttryck för att det är färre kvinnor som uppnår toppbefattningar.

Skälet till att en höjning av ingångslönerna inte skulle lösa kvinnolöneproblemet är som visas i bifogade tabell — det framgår även av andra beräkningar — att ingångslönerna inte skiljer sig nämnvärt för män och kvinnor. Den stora skillnaden mellan könen är i stället lönernas ökning med åldern. I figurerna här intill visas hur lönerna för män och kvinnor ökar med åldern när utbildningens inflytande hålls konstant.

ÅLDERSLÖNEKURVOR

Av figuren framgår att männens genomsnittslöner ökar med åldern över samtliga åldersintervall men att en avsakning sker efter åldersgrupp 5 (35—39 år). För kvinnornas del sker en avsakning redan efter åldersgrupp 4 (30—34 år) och efter åldersgrupp 5 (35—39

år) sker nästan inte någon åldersberoende löneökning alls.

Det måste poängteras att de här redovisade kurvorna är tvärsnittskurvor. En individuell kvinna får naturligtvis löneökningar även efter 40 års ålder eftersom ålderslönekurvorna skjuts uppåt för varje år på grund av allmänna lönestegringar. Figuren bortser från höjning av medelvärdet för att illustrera lutningen. Den tolkning man kan lägga i kurvorna är att befördran inte i samma utsträckning tillkommit kvinnor som män. Men denna tolkning modifieras av att genomsnittslönen sänks om det kommer in nya grupper av kvinnor t ex i åldersgruppen över 35 år, som inte har arbetat tidigare och därför får börja med en relativt låg lön.

Om man vill åstadkomma total jämlikhet i lönehänseende mellan män och kvinnor på den statliga sektorn gäller det således att påverka lönernas stegring med åldern för kvinnorna så att deras ålderslönekurva blir lik männens. Som visas i figuren har inte någon förändring i detta avseende inträffat mellan 1966 och 1971.

Siv Gustafsson

Lön 1971	Män		Kvinnor		
	Ålder	medel-lön kr	standard-avvikelse kr	medel-lön kr	standard-avvikelse kr
—19		1 500	416	1 520	195
20—24		2 170	390	2 060	416
25—29		2 800	707	2 620	622
30—34		3 290	1 100	2 940	818
35—39		3 510	1 260	3 020	850
40—44		3 520	1 250	2 940	797
45—49		3 440	1 210	2 850	830
50—54		3 460	1 210	2 880	895
55—		3 650	1 350	2 990	875
Totalt		3 290	1 210	2 680	828

Ann. Aritmetisk medellön av den fasta lönen, dvs löneplanslön + fasta tillägg.